

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૦૯૨૧/૨૦૨૨

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિર્ઝર એસ. દેસાઈ

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

ગોપાલભાઈ જગદીશભાઈ બુદ્ધદેવ

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર તરફે વકીલ જીત પી. પટેલ

સામાવાળા(ઓ) તરફે મદદનીશ સરકારી વકીલ તનુશ્રી શ્રીમાળ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિર્ઝર એસ. દેસાઈ

તારીખ : ૦૫/૦૨/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. પક્ષકારોની સંમતિથી, આ બાબતને આજે જ આખરી નિકાલ માટે હાથ પર લેવામાં આવે છે. તેથી, રૂલ. વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ સામાવાળા(ઓ) વતી રૂલની બજવણી મુલતવી રાખે છે.

૨. આ પિટિશન દ્વારા, અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તા. ૨૧.૪.૨૦૨૨ ના સેવા સમાપ્તિના હુકમને પડકાર્યો છે અને તા. ૨૧.૪.૨૦૨૨ ના હુકમને અનુસરીને તમામ આનુષંગિક અને અનુવર્તી હુકમોને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા માટે અરજ કરેલ છે અને તમામ આનુષંગિક લાભો સાથે અરજદારને સહાયક મોટર વાહન નિરીક્ષક વર્ગ-૩ ની જગ્યા પર પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે સામાવાળા(ઓ) ને નિર્દેશ આપવા અરજ કરેલ છે.

૩. અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી જીત પટેલે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે તા. ૨૧.૪.૨૦૨૨ નો આદેશ વાસ્તવમાં એક ફોરવર્ડિંગ લેટર (મોકલવા માટેનો પત્ર) છે અને વાસ્તવમાં સેવા સમાપ્તિનો હુકમ જે કલંકિત છે તે તા.

૧૩.૪.૨૦૨૨ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો છે જેમ કે સદર ફોરવર્ડિંગ પત્ર પરથી જોઈ શકાય છે. તેથી, વિદ્વાન વકીલ શ્રી પટેલને તા. ૨૧.૪.૨૦૨૨ ઉપરાંત તા. ૧૩.૪.૨૦૨૨ ની તારીખનો પણ સમાવેશ કરીને અરજ કલમમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે. સુધારો તાત્કાલિક અસરથી કરવાનો રહેશે.

જ. વિદ્વાન વકીલ શ્રી જીત પટેલ દ્વારા જણાવવામાં આવેલી હકીકતો નીચે મુજબ છે :-

જ.૧ એ કે અરજદારની નિમણૂક તા. ૬.૫.૨૦૧૬ ના રોજ સહાયક મોટર વાહન નિરીક્ષક વર્ગ-૩ ની જગ્યા પર પાંચ વર્ષના સમયગાળા માટે રૂ. ૧૩,૭૦૦/- ના ફિક્સ પગાર + અન્ય ભથ્થાં પર કરવામાં આવી હતી. અરજદાર તા. ૧૩.૫.૨૦૧૬ ના રોજ સેવામાં જોડાયા હતા અને ત્યારબાદ, તા. ૨૪.૧૦.૨૦૧૮ ના રોજ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમો ૭એ અને ૧૨ હેઠળ અરજદાર વિરુદ્ધ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી. તેના અનુસંધાને, અરજદારની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તેમને જામીન પણ આપવામાં આવ્યા હતા. એફ.આઈ.આર. ની નોંધણીને ધ્યાને લેતાં, અરજદારને તેમની ગેરવર્તણૂકના કારણે તેમની સામે શા માટે પગલાં ન લેવા જોઈએ તેનું કારણ દર્શાવવા માટે તા. ૧૬.૩.૨૦૨૧ ના રોજ કારણદર્શક નોટિસ આપવામાં આવી હતી.

જ.૨ સદર કારણદર્શક નોટિસના અનુસંધાને, અરજદારે તા. ૬.૫.૨૦૨૧ ના રોજ પોતાનો જવાબ રજૂ કર્યો હતો અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન

કચ્છ પછી, એક પેનલની રચના કરીને અને અરજદારને સુનાવણીની તક આપીને, ગેરવર્તણૂકના આધારે વિગતવાર આદેશ પસાર કરીને તા. ૧૩.૪.૨૦૨૨ ના હુકમ દ્વારા અરજદારની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. જોકે વાદગ્રસ્ત હુકમમાં તમામ બાબતોની ચર્ચા કરવામાં આવી હતી, પરંતુ હુકમના અંતિમ ભાગમાં એવું જણાવાયું છે કે હકીકતોની સમગ્રતા પર, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ, એવું જણાય છે કે અરજદાર સત્તાતંત્રના સંતોષ મુજબ પોતાની ફરજ બજાવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે અને તે અનુસાર, તેમની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. તેથી હાલની પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી છે.

૫. અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી જીત પટેલે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૨૫૮૮/૨૦૨૨ અને સંલગ્ન બાબતોમાં રાકેશકુમાર ભૂરસિંગભાઈ કટારા વિ. ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં આ કોર્ટના તા. ૦૪-૧૦.૧૨.૨૦૨૪ ના તાજેતરના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે તે પિટિશનરોના કેસો મંજૂર કરતી વખતે, આ કોર્ટે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૫૯૬/૨૦૧૯ માં તા. ૨૪.૦૭.૨૦૨૦ ના રોજ પસાર કરાયેલા ગુજરાત રાજ્ય વિ. ચેતન જયંતીલાલ રાજગોર ના કેસના નિર્ણયથી માંડીને અન્ય નિર્ણયો સહિત ૨૦૨૪ એસસીસી ઓનલાઈન એસસી ૨૧૩૯ માં નોંધાયેલા સ્વાતિ પ્રિયદર્શિની વિ. મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના નિર્ણય પર વિસ્તૃત વિચારણા કરી છે અને તેથી, હાલનો કેસ ઉપરોક્ત નિર્ણયથી સીધો આવરી લેવાયેલો છે અને તેથી, અરજદારનો સેવા

સમાપ્તિનો હુકમ કાયદાની નજરમાં ખામીયુક્ત છે અને તે કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે તથા અરજદારને તેમની મૂળ જગ્યા પર પુનઃસ્થાપિત કરવા જરૂરી છે.

૬. સામાવાળા – રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.જી.પી. સુશ્રી તનુશ્રી શ્રીમાળે પિટિશનનો ભારપૂર્વક વિરોધ કર્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર ગેરવર્તણૂકમાં સંડોવાયેલા હોવાનું જણાયું હતું જે તેમને આગળ સેવા આપવા માટે અપાત્ર ઠરાવે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ હેઠળના ગુના માટે હાલના અરજદાર વિરુદ્ધ એફ.આઈ.આર. ની નોંધણીને ધ્યાને લેતાં, હાલના અરજદારની સેવાઓ યોગ્ય રીતે સમાપ્ત કરવામાં આવી છે. વિદ્વાન એ.જી.પી. એ એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનો પેઝિંડગ છે જેમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન સિવિલ (ડાયરી) નં. ૩૭૮૩૫/૨૦૨૪ માં ગુજરાત રાજ્ય વિ. હિરલબેન નવીનચંદ્ર ધોળકિયા ના કેસમાં તા. ૧૭.૦૮.૨૦૨૪ ના વચગાળાના હુકમ દ્વારા આ કોર્ટના વાદગ્રસ્ત હુકમ પર સ્ટે આપ્યો છે. તે જ રીતે, નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ) નં. ૨૩૬૮૮/૨૦૨૨ માં ગુજરાત રાજ્ય વિ. આશિષભાઈ ચંદ્રકાંતભાઈ સોલંકી ના કેસમાં તા. ૧૪.૧૨.૨૦૨૩ ના વચગાળાના હુકમ દ્વારા આ કોર્ટના વાદગ્રસ્ત હુકમ પર સ્ટે આપ્યો છે જેના દ્વારા કલંકિત બરતરફીનો હુકમ આ કોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી તેમણે આ પિટિશન નામંજૂર કરવા અરજ કરી હતી.

૬.૧ તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે સત્તાતંત્રે તા. ૧૬.૦૨.૨૦૦૬ ના સરકારી ઠરાવ સાથે વંચાણે લેતાં તા. ૨૦.૧૦.૨૦૧૫ ના સરકારી ઠરાવ અને તા. ૨૮.૦૩.૨૦૧૬ ના સરકારી ઠરાવને ધ્યાનમાં લીધા છે અને ઉપરોક્ત સરકારી ઠરાવોની જોગવાઈઓમાંથી ઉદ્ભવતી સત્તાઓના આધારે સેવાની સમાપ્તિનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, તે તદ્દન વાજબી, કાયદેસર અને યોગ્ય છે.

૬.૨ વધુમાં, વિદ્વાન એ.જી.પી. દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તા. ૨૮.૩.૨૦૧૬ ના સરકારી ઠરાવમાં ખાસ જોગવાઈ અને ખાસ કરીને કલમ નં. ૧૪ (એ) ને ધ્યાને લેતાં, સત્તાતંત્ર પાસે હાલના અરજદારની સેવા સમાપ્ત કરવાની સત્તા છે અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોવાથી આવા હુકમને કલંકિત કહી શકાય નહીં. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વિશેષ પેનલની રચના કરવામાં આવી હતી અને અરજદારને વ્યક્તિગત સુનાવણીની પૂરતી તક આપવામાં આવી હતી તે હકીકતને ધ્યાને લેતાં, તે બાબત તપાસ હાથ ધરવા સમાન ગણાશે અને તેથી, આ કોર્ટે સેવા સમાપ્તિના વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં અને પિટિશન નામંજૂર કરવી જોઈએ.

૭. પ્રત્યુત્તરમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી જીત પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન પેલિંગ હોવા સંબંધિત રજૂઆત પર આ કોર્ટે રાકેશકુમાર ભૂરસિંગભાઈ કટારા (સુપ્રા) ના કેસમાં પોતાના ચુકાદામાં

પહેલેથી જ વિચારણા કરી લીધી છે અને જ્યાં સુધી તા. ૧૬.૦૨.૨૦૦૬ ના સરકારી ઠરાવ સાથે વંચાણે લેતાં તા. ૨૦.૧૦.૨૦૧૫ ના સરકારી ઠરાવ અને તા. ૨૮.૦૩.૨૦૧૬ ના સરકારી ઠરાવમાંથી ઉદ્ભવતી અરજદારની સેવાઓ સમાપ્ત કરવાની સત્તાઓ અંગેની રજૂઆતનો સંબંધ છે, તે નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયોના સંદર્ભમાં તદ્દન મહત્વહીન રહેશે જેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે એકવાર સમાપ્તિનો હુકમ કલંકિત હોવાનું જણાય તો તેવા સંજોગોમાં સેવાની સમાપ્તિનો હુકમ રદ થવો જ જોઈએ અને તેથી, પિટિશન મંજૂર કરવી જરૂરી છે.

૮. મેં પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડનું અવલોકન કર્યું છે. મેં તા. ૧૩.૦૪.૨૦૨૨ ના હુકમની પણ વિચારણા કરી છે જેના દ્વારા અરજદારની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત હુકમનું અવલોકન કરતાં, મને જણાયું છે કે તેમાં પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ હેઠળ હાલના અરજદાર વિરુદ્ધ નોંધાયેલી એફ.આઈ.આર. નો ઉલ્લેખ છે અને સમગ્ર આદેશ હાલના અરજદાર સામે એફ.આઈ.આર. નોંધવાના ઉપરોક્ત આધાર પર આધારિત હોવાથી, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ, વાદગ્રસ્ત હુકમને કલંકિત હુકમ કહી શકાય.

૯. આ કોર્ટને કલંકિત બરતરફીના સંદર્ભમાં સમાન પ્રકારની હકીકતો ધ્યાને લેવાની તક મળી હતી અને આ પાસા સાથે કામ પાર પાડતી વખતે, આ કોર્ટે આ વિષય પરના શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયોને ધ્યાને લઈને અને ખાસ કરીને રાકેશકુમાર ભૂરસિંગભાઈ કટારા (સુપ્રા) ના કેસમાં સ્વાતિ પ્રિયદર્શિની (સુપ્રા) ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને ફક્ત નં.

૧૪ થી ૧૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :-

“૧૪. વધુમાં, ખૂબ જ તાજેતરમાં, નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે સ્વાતિ પ્રિયદર્શિની વિ. મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, ૨૦૨૪ એસસીસી ઓનલાઈન એસસી ૨૧૩૯ (સુપ્રા) ના કેસમાં અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ મંજૂર કરતી વખતે, ફક્ત ૨૯ થી ૩૬ માં નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા છે :-

વિશ્લેષણ, તર્ક અને નિષ્કર્ષ:

૨૯. વિવાદ પર અમારો ગંભીર વિચાર કર્યા પછી, અમને જણાય છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજના તા. ૨૦.૦૬.૨૦૧૭ ના ચુકાદામાં ખંડપીઠ દ્વારા કરવામાં આવેલા હસ્તક્ષેપને અમારે અટકાવવો પડશે.

૩૦. એક સરસરી નજર નીચે મુજબ દર્શાવે છે. અપીલકર્તાએ સુધારેલી મેરિટ ચાદીમાં ટોચનું સ્થાન મેળવ્યું હતું, જેના પરિણામે તેમની એપીસી તરીકે નિમણૂક થઈ હતી. આ રીતે સેવા આપતી વખતે, તેમની સામેની ફરિયાદ(ઓ), સંક્ષિપ્તમાં, એવી હતી કે તેઓ મુખ્યત્વે બે બાબતો પર પોતાની ફરજો બજાવતા નહોતા – (૧) તેમની ફરજો પર હાજર રહેવામાં નિયમિત નહોતા, અને; (૨) હોસ્ટેલની ઘટનાઓ અંગે યોગ્ય અહેવાલ આપ્યો નહોતો. આની સામે, કારણદર્શક નોટિસના પોતાના જવાબો દ્વારા

અપીલકર્તાનો પ્રતિસાદ એવો છે કે તેઓ, અન્ય બાબતો સાથે, પ્રસંગોપાત મોડા આવવાનું સ્પષ્ટપણે સ્વીકારે છે, પરંતુ તેમના મોડા આવવાની ભરપાઈ કરવા માટે, તેઓ કામ પૂર્ણ કરવા માટે કચેરીમાં મોડી સાંજ સુધી બેસતા હતા. આ બાબતે, સામાવાળા(ઓ) નો કોઈ વાંક કાઢી શકાય નહીં. અપીલકર્તા માટે એવી દલીલ કરવી કોઈ વાજબીપણું નથી કે તેઓ મોડા આવતા હતા, પરંતુ મોડે સુધી/ઓવરટાઈમ કામ કરતા હતા જેથી કામને કોઈ નુકસાન ન થાય. જોકે, રેકૉર્ડ પરથી જણાય છે તેમ, હોસ્ટેલ સંબંધિત ચાર્જ તેમને માત્ર ૫/૬ દિવસ માટે જ સોંપવામાં આવ્યો હતો. આવા સંજોગોમાં, અમારા મતે, એવું કહી શકાય નહીં કે આટલા ટૂંકા ગાળામાં, અપીલકર્તા સંબંધિત પ્રશ્નોને સંપૂર્ણપણે સમજ્યા વિના, હોસ્ટેલ પર સીધો જ કોઈ અભિપ્રાય/અહેવાલ આપી શક્યા હોત. ગમે તે હોય, આ કેસ નીચે આપેલા અમારા તારણો પર આધાર રાખે છે.

૩૧. "રાજીનામું/બરતરફી" શીર્ષક હેઠળ આરજીપીએસએમ ની સામાન્ય સેવા શરતોની કલમ ૪ નીચે મુજબ પૂરી પાડે છે :-

"કરાર પર કામ કરતી વ્યક્તિઓને જો અસક્ષમ જણાય તો એક મહિનાની નોટિસ આપીને મુક્ત કરી શકાય છે. મિશનની ગરિમાને હાનિ પહોંચાડતી અનિરુદ્ધનીય પ્રવૃત્તિઓમાં સંડોવાયેલી જણાતી વ્યક્તિઓના કિસ્સામાં, મિશન ડિરેક્ટર તેને તાત્કાલિક અસરથી મુક્ત કરવાનો અધિકાર અનામત રાખશે."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૩૨. કલમ ૪ નું અવલોકન સ્પષ્ટ કરે છે કે સામાન્ય રીતે, અસક્ષમતા માટે, એક મહિનાની નોટિસ પૂરતી છે. આ કલમ એ પણ સ્પષ્ટ કરે છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ "અનિચ્છનીય પ્રવૃત્તિઓ" માં સંડોવાયેલી જણાય, તો મિશન ડિરેક્ટર આવી વ્યક્તિની સેવાઓ "તાત્કાલિક અસરથી" સમાપ્ત કરવા સક્ષમ હતા. અમને ડર છે કે સામાવાળા(ઓ) એ પોતાને વિચિત્ર મડાગાંઠ (કેચ-૨૨ પરિસ્થિતિ) માં મુકી દીધા છે. જો તા. ૩૦.૦૩.૨૦૧૩ નો હુકમ કલમ ૪ ના પૂર્વાર્ધમાં આવતો હોય, જેમ કે સામાવાળા દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી છે, એ આધાર પર કે તે સાદી અને બિન-કલંકિત બરતરફીનો કેસ છે, તો અપીલકર્તાને એક મહિનાની નોટિસ આપવી જરૂરી હતી, જે સ્વીકાર્યપણે પ્રસ્તુત બાબતમાં કરવામાં આવી નહોતી. દલીલ ખાતર, જો તા. ૩૦.૦૩.૨૦૧૩ ના હુકમને કલમ ૪ ના ઉત્તરાર્ધ હેઠળ આવતો ગણવામાં આવે, તો તે કલંકિત બનશે, જે "મિશનની ગરિમાને હાનિ પહોંચાડતી અનિચ્છનીય પ્રવૃત્તિઓમાં સંડોવાયેલ" શબ્દોના ઉપયોગ દ્વારા સ્પષ્ટ થાય છે.

૩૩. ઉપરોક્ત બંને સંભાવનાઓમાં, વાદ્યસ્ત ચુકાદો અનિવાર્યપણે રદ કરવો જ પડશે. તેમ છતાં, ચાલો આપણે ખંડપીઠના તર્કની તપાસ કરીએ, જેણે એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે આ હુકમ બિન-કલંકિત અને કરારનું

સાદું બિન-નવીકરણ છે. તા. ૩૦.૦૩.૨૦૧૩ નો આદેશ, તદ્દન સ્પષ્ટપણે, બે કારણદર્શક નોટિસો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું પરિણામ હતો, જેને ખંડપીઠ દ્વારા નજરઅંદાજ કરવામાં આવ્યો છે. તા. ૩૦.૦૩.૨૦૧૩ ના હુકમમાં પૃષ્ઠભૂમિની પરિસ્થિતિ અથવા કારણદર્શક નોટિસોનો માત્ર ઉલ્લેખ ન હોવો, તે પોતે જ હુકમના સ્વરૂપને નિર્ણાયક બનાવી શકતો નથી. આ કોર્ટે શમશેર સિંહ વિ. પંજાબ રાજ્ય, (૧૯૭૪) ૨ એસ.સી.સી. ૮૩૧ અને અનૂપ જયસ્વાલ વિ. ભારત સરકાર, (૧૯૮૪) ૨ એસ.સી.સી. ૬૯ માં ઠરાવ્યા મુજબ, હુકમનું બાહ્ય સ્વરૂપ તેનો આખરી નિર્ણાયક નથી અને કર્મચારીને સેવા સમાપ્ત કરવા/દૂર કરવા પાછળનું વાસ્તવિક કારણ અને સાચું સ્વરૂપ અદાલત શોધી શકે છે. વધુમાં, વાદગ્રસ્ત ચુકાદો કલમ ૪ સાથે પણ કામ પાર પાડતો નથી. રસપ્રદ રીતે, આ કલમ વિદ્વાન સિંગલ જજના ધ્યાનમાંથી પણ છટકી ગઈ હતી અથવા/અને તેમના ધ્યાન પર લાવવામાં આવી નહોતી.

૩૪. પરષોત્તમ લાલ ધીંગરા વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, ૧૯૫૭ એસસીસી ઓનલાઈન એસસી ૫ માં આ કોર્ટના પાંચ વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ જે ઠરાવ્યું છે તેનો સંદર્ભ આપવો લાભદાયી રહેશે:

"૨૮. તેથી પરિસ્થિતિનો સારાંશ નીચે મુજબ આપી શકાય છે : સેવાની દરેક સમાપ્તિ એ બરતરફી, દૂર કરવા અથવા હોદ્દો ઘટાડવો નથી. કરાર આધારિત અધિકારના ઉપયોગ દ્વારા લાવવામાં આવેલી સેવાની સમાપ્તિ

એ આપમેળે બરતરફી કે દૂર કરવી નથી, જેમ કે આ કોર્ટે સતીશ ચંદર આનંદ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા [(૧૯૫૩) ૧ એસસીસી ૪૨૦: (૧૯૫૩) એસસીઆર ૬૫૫] માં ઠરાવ્યું છે. તેવી જ રીતે સેવાની શરતોનું નિયમન કરતા ચોક્કસ નિયમની શરતો અનુસાર ફરજિયાત નિવૃત્તિ દ્વારા સેવાની સમાપ્તિ એ સજા લાદવા સમાન નથી અને અનુચ્છેદ ૩૧૧(૨) ને આકર્ષિત કરતી નથી, જેમ કે આ કોર્ટે શ્યામ લાલ વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [(૧૯૫૫) ૧ એસસીઆર ૨૬] માં પણ ઠરાવ્યું છે. ઉપરોક્ત બંને કેસોમાં સેવાની સમાપ્તિ પોતાની સાથે મૂળભૂત નિયમોના નિયમ પર હેઠળ પગાર અથવા ભથ્થાં ગુમાવવાના દંડાત્મક પરિણામો લાવતી નહોતી. એ સાચું છે કે ગેરવર્તણૂક, બેદરકારી, અસક્ષમતા અથવા અન્ય ગેરલાયકાત એ પ્રેરક પરિબલ હોઈ શકે છે જે રોજગાર કરારની શરતો અથવા ચોક્કસ સેવા નિયમ હેઠળ પગલાં લેવા સરકારને પ્રભાવિત કરે છે, તેમ છતાં, જો સેવા સમાપ્ત કરવા માટે કરાર અથવા નિયમો હેઠળ અધિકાર અસ્તિત્વ ધરાવતો હોય તો સરકારના મન પર કાર્ય કરતો હેતુ, જેમ કે શ્રીનિવાસ ગણેશ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા [એલઆર ૫૮ બોમ્બે ૬૭૩ : એઆઈઆર (૧૯૫૬) બોમ્બે ૪૫૫] માં ચાંગલા, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિએ કહ્યું છે, તે સંપૂર્ણપણે અપ્રસ્તુત છે. ટૂંકમાં, જો સેવાની સમાપ્તિ કરાર અથવા સેવા નિયમોમાંથી ઉદ્ભવતા અધિકાર પર આધારિત હોય તો, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ, સમાપ્તિ એ કોઈ સજા નથી અને પોતાની સાથે કોઈ ખરાબ પરિણામો

લાવતી નથી અને તેથી અનુચ્છેદ ૩૧૧ આકર્ષાતો નથી. પરંતુ જો સરકાર પાસે, કરાર દ્વારા અથવા નિયમો હેઠળ, બરતરફી કે દૂર કરવા અથવા હોદ્દો ઘટાડવાની સજા લાદવા માટે નિર્ધારિત પ્રક્રિયામાંથી પસાર થયા વિના રોજગાર સમાપ્ત કરવાનો અધિકાર હોય તો પણ, સરકાર કર્મચારીને સજા કરવાનું પસંદ કરી શકે છે અને જો સેવાની સમાપ્તિ ગેરવર્તણૂક, બેદરકારી, અસક્ષમતા અથવા અન્ય ગેરલાયકાત પર આધારિત રાખવામાં આવે, તો તે સજા છે અને અનુચ્છેદ ૩૧૧ ની આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવું જ પડશે. પહેલેથી જ જણાવ્યા મુજબ જો કર્મચારીને જગ્યા પર ચાલુ રહેવાનો અધિકાર હોય, તો જ્યાં સુધી રોજગાર કરાર અથવા નિયમો તેનાથી વિપરીત જોગવાઈ ન કરે ત્યાં સુધી, ગેરવર્તણૂક, બેદરકારી, અસક્ષમતા અથવા અન્ય સારા અને પૂરતા કારણ સિવાય તેની સેવાઓ સમાપ્ત કરી શકાતી નથી. આવા આધારો પર આવા કર્મચારીની સેવાની સમાપ્તિ એ સજા હોવી જોઈએ અને તેથી, અનુચ્છેદ ૩૧૧ ની અંદર બરતરફી અથવા દૂર કરવી ગણાય, કારણ કે તે તેના અધિકારની જમીન તરીકે કાર્ય કરે છે અને તે પગાર અને ભથ્થાં ગુમાવવાના ખરાબ પરિણામો ભોગવે છે. તે અધિકારીની ભાવી કારકિર્દીને અસર કરતો એક અમીટ કલંક લગાવે છે. હોદ્દામાં ઘટાડો તેવી જ રીતે સજાના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે અથવા તે કોઈ સાદી બાબત હોઈ શકે છે. જો સરકારી કર્મચારીને કોઈ ચોક્કસ હોદ્દાનો અધિકાર હોય, તો તે હોદ્દા પરથી ઘટાડો પોતે દંડ તરીકે કાર્ય કરશે, કારણ

કે તે પછી તે હોદ્દાના મહેનતાણા અને વિશેષાધિકારો ગુમાવશે. જોકે, જો તેને કોઈ ચોક્કસ હોદ્દાનો કોઈ અધિકાર ન હોય, તો કાર્યકારી ઉચ્ચ હોદ્દા પરથી તેના મૂળભૂત નીચલા હોદ્દા પર ઘટાડો સામાન્ય રીતે સજા ગણાશે નહીં. પરંતુ માત્ર એ હકીકત કે કર્મચારી પાસે જગ્યા અથવા હોદ્દા પર કોઈ કાયમી અધિકાર નથી અને સરકાર પાસે સ્પષ્ટ કે ગર્ભિત કરાર દ્વારા અથવા નિયમો હેઠળ તેને નીચલી જગ્યા પર ઘટાડવાનો અધિકાર છે તેનો અર્થ એ નથી કે કર્મચારીને નીચલી જગ્યા અથવા હોદ્દા પર ઘટાડવાનો હુકમ કોઈપણ સંજોગોમાં સજા હોઈ શકતો નથી. આવા કિસ્સાઓમાં ઘટાડો સજાના સ્વરૂપમાં છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટેની વાસ્તવિક કસોટી એ શોધવાની છે કે શું ઘટાડાનો હુકમ કર્મચારી પર કોઈ દંડાત્મક પરિણામો પણ લાવે છે. આમ જો આદેશ તેના પગાર અથવા ભથ્થાંની જમી અથવા તેના મૂળભૂત હોદ્દામાં તેની વરિષ્ઠતા ગુમાવવાની અથવા બઢતીની તેની ભાવિ તકો રોકવા કે મુલતવી રાખવાની જોગવાઈ કરે છે, તો તે સંજોગ સૂચવી શકે છે કે બાહ્ય સ્વરૂપમાં સરકારે રોજગાર કરારની શરતો હેઠળ અથવા નિયમો હેઠળ રોજગાર સમાપ્ત કરવા અથવા કર્મચારીને નીચલા હોદ્દા પર ઘટાડવાના પોતાના અધિકારનો ઉપયોગ કરવાનો ડોળ કર્યો હોવા છતાં, સત્ય અને વાસ્તવિકતામાં સરકારે દંડ તરીકે સેવાની સમાપ્તિ કરી છે. "સમાપ્ત કરવું" અથવા "મુક્ત કરવું" શબ્દનો ઉપયોગ નિર્ણાયક નથી. આવા નિર્દોષ શબ્દોના ઉપયોગ છતાં, અદાલતે ઉપર દર્શાવેલી બે કસોટીઓ લાગુ કરવી પડશે, એટલે કે, (૧) શું

કર્મચારીને તે જગ્યા અથવા હોદ્દાનો અધિકાર હતો, અથવા (૨) શું તેના પર અગાઉ જણાવેલા પ્રકારના ખરાબ પરિણામો આવ્યા છે? જો કેસ આ બે કસોટીઓમાંથી કોઈપણ એકને સંતોષે છે તો તે નક્કી કરવું આવશ્યક છે કે કર્મચારીને સજા કરવામાં આવી છે અને તેની સેવાની સમાપ્તિને બરતરફી અથવા સેવામાંથી દૂર કરવા તરીકે ગણવી જોઈએ અથવા તેના મૂળભૂત હોદ્દા પર પરત ફરવાને હોદ્દામાં ઘટાડો ગણવો જોઈએ અને જો સરકારી કર્મચારીને રક્ષણ આપતા નિયમો અને અનુચ્છેદ ૩૧૧ ની આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી, તો સેવાની સમાપ્તિ અથવા હોદ્દામાં ઘટાડો ગેરકાયદેસર અને કર્મચારીના બંધારણીય અધિકારનું ઉલ્લંઘન ગણવું જોઈએ."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૩૫. સત્તાધિકારીઓનો ગુણાકાર કરીને અમે માત્ર શબ્દાળુતામાં વધારો કરીશું. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતને ધ્યાને લેતાં, એ સ્પષ્ટ છે કે સામાવાળા(ઓ) એ કલમ ૪ નું પાલન કર્યું નથી – ન તો તેના પ્રથમ ભાગનું કે ન તો તેના બીજા ભાગનું. તા. ૩૦.૦૩.૨૦૧૩ નો હુકમ અપીલકર્તા પર ખરાબ પરિણામો લાવે છે અને આગળના રોજગાર અંગે તેના માટે અવરોધો ઊભા કરશે.

૩૬. ઉપર કરવામાં આવેલી ચર્ચાઓને ધ્યાને લેતાં, વાદગ્રસ્ત ચુકાદો કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન સિંગલ જજનો તા.

૨૦.૦૬.૨૦૧૭ નો ચુકાદો પુનર્જીવિત થાય છે, જોકે એ સુધારા સાથે કે અપીલકર્તા અન્ય સમાન સ્થિતિ ધરાવતા કર્મચારીઓની સમકક્ષ સેવામાં કાલ્પનિક સાતત્ય સહિતના તમામ આનુષંગિક લાભો મેળવવા માટે હકદાર રહેશે, પરંતુ પાછલા વેતનને ૫૦% સુધી મર્યાદિત રાખવામાં આવે છે. વધુમાં, સમયનો લાંબો ગાળો વીતી ગયો હોવાથી, અમે અપીલકર્તા સામે નવેસરથી કાર્યવાહી કરવાની સામાવાળા(ઓ) ને છૂટ આપવાનો ઈનકાર કરીએ છીએ જે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવી હતી. જોકે, જો પરિસ્થિતિ ઊભી થાય તો, પ્રશ્નવાળી જગ્યા પરની તેની સત્તાવાર ફરજો સંબંધિત ભવિષ્યમાં કાયદા અનુસાર અપીલકર્તા સામે પગલાં લેવાથી સામાવાળા(ઓ) અટકશે નહીં. આ કવાયત આ ચુકાદો મળ્યાની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર પૂર્ણ કરવામાં આવે.

૧૫. ઉપરોક્ત બે નિર્ણયોમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનોને ધ્યાને લેતાં, બરતરફીનો હુકમ કલંકિત હોવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું, દરેક પિટિશનમાં સંબંધિત કર્મચારી સામે લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપોના સંબંધમાં, કોઈ સંપૂર્ણ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી નહોતી અને તેમ છતાં પિટિશનરો પર કલંક લગાવે તેવા કારણો દર્શાવીને, પિટિશનરોની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. વર્તમાન કેસમાં પણ, દરેક પિટિશનર સામે મનરેગા યોજનામાં કેટલીક અનિયમિતતાઓનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે અને ખાતાકીય તપાસ કર્યા વિના, ઉપરોક્ત આધારે, પિટિશનરોની સેવાઓ

સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. તેથી, મને એ ઠરાવવામાં કોઈ સંકોચ નથી કે દરેક પિટિશનરની સેવાની સમાપ્તિ સ્વભાવે કલંકિત છે અને તે કોઈપણ સંપૂર્ણ તપાસ કર્યા વિના પસાર કરવામાં આવી છે અને તેથી, પિટિશનરોની સેવાઓ સમાપ્ત કરતા વાદગ્રસ્ત હુકમો કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે અને પિટિશનો મંજૂર કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત મર્યાદા સુધી રૂલ સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

૧૬. સામાવાળા(ઓ) ને નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તેઓ પિટિશનરોને તેમની નિમણૂકની મુદત સુધી તેમની બરતરફી અગાઉ જે મૂળ જગ્યાઓ તેઓ ધરાવતા હતા તેના પર પુનઃસ્થાપિત કરે, જાણે કે બરતરફીનો હુકમ ક્યારેય પસાર થયો જ નહોતો. ઉપર નિર્દેશ આપ્યા મુજબ પિટિશનરોની પુનઃસ્થાપના તેમના નિમણૂકના હુકમ મુજબ તેમની રોજગારી માટે નક્કી કરાયેલા કુલ મૂળ સમયગાળાની પૂર્તિ સુધીના તેમના કરાર આધારિત રોજગારના બાકીના સમયગાળા માટે રહેશે. વધુમાં, સામાવાળા(ઓ) જો યોગ્ય માને તો, કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરીને દરેક પિટિશનર સામે સંપૂર્ણ તપાસ શરૂ કરવાનું તેમના માટે ખુલ્લું રહેશે અને દરેક પિટિશનમાં બરતરફીના હુકમો રદ થવાના પરિણામે, જો તેઓ વચગાળાના સમયગાળા માટે કોઈપણ નાણાકીય લાભો મેળવવા હકદાર હોય, તો પિટિશનરોની સેવાની શરતોના કારણે મળતા કોઈપણ લાભો

ધ્યાને લેવા માટે તે કાલ્પનિક રીતે ગણવામાં આવશે.

૧૭. જ્યાં સુધી પાછલા વેતનનો સંબંધ છે, સંબંધિત સામાવાળા(ઓ) તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.જી.પી. સુશ્રી નિરાલી સારડા તેમજ વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિસર્ગ જૈને એવી રજૂઆત કરીને સદર અરજનો વિરોધ કર્યો છે કે પિટિશનરોએ તેમની બરતરફી પછી ભૂતકાળમાં વાસ્તવમાં કોઈ કામ કર્યું નથી. પોતાની દલીલના સમર્થનમાં, તેમણે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૬૫૯/૨૦૨૩ માં તા. ૧૭.૧૦.૨૦૨૩ ના રોજ નિર્ણીત ભાવેશકુમાર રમેશકુમાર કનારા વિ. ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં આ કોર્ટની ખંડપીઠના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં અપીલકર્તાને વચગાળાના સમયગાળા માટે નાણાકીય લાભો નકારતી વખતે, ખંડપીઠે ફકરા પ.૧ થી પ.૪ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે :-

"પ.૧ કામિનીબેન ઠાકોરભાઈ પટેલ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, જે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૭૬૧/૨૦૨૧ હતી, જે તા. ૨૪.૧૨.૨૦૨૧ ના રોજ નિર્ણીત થઈ હતી, તેમાં આ કોર્ટનો નિર્ણય સમાન અને લગભગ સરખી હકીકતોના સંજોગોમાં ઉદ્ભવ્યો હતો.

પ.૧.૧ પાછલા વેતન મંજૂર ન કરતી વખતે, અદાલતે પેરા ૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું,

“જ્યાં સુધી અપીલકર્તાઓને પાછલા વેતન આપવાના પાસાનો સંબંધ છે,

જ્યારે અપીલકર્તાઓ વતી એવી રજૂઆત કરીને પાછલા વેતનની રાહત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે જ્યારે બરતરફી ગેરકાયદેસર ઠરાવીને પુનઃસ્થાપનાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે ત્યારે પાછલા વેતન આપમેળે મળવા જોઈએ, ત્યારે પાછલા વેતનના પ્રશ્નની વિચારણા માટે આ કેસમાં વિવાદના મુખ પર ચોક્કસ સ્પષ્ટ પાસાઓ સામે આવે છે. માત્ર એટલું જ નહીં કે આ હુકમ દ્વારા અપીલકર્તાઓને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો ત્યારથી લાંબો સમય વીતી ગયો છે અને કામ નહીં તો વેતન નહીં નો સિદ્ધાંત લાગુ પડશે. આ બાબતે જે નિર્ણાયક બને છે તે એ હકીકત છે કે અપીલકર્તાઓની નિમણૂક શરૂઆતમાં પાંચ વર્ષ માટે કરવામાં આવી હતી અને આવા પાંચ વર્ષ દરમિયાન વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરીને તેમની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. તેમને બાકીના સમયગાળા માટે ઉપરોક્ત નિર્દેશ મુજબ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે અને વધુમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે તેમની નિમણૂકના સ્વરૂપ સંબંધિત અન્ય તમામ શરતો અમલમાં રહેશે. આવા સંજોગોમાં પાછલા વેતન આપવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. અપીલકર્તાઓ કોઈપણ પાછલા વેતન મેળવવા માટે હકદાર રહેશે નહીં.”

પ.ર અહીંના અરજદાર નિશ્ચિત મુદતના કર્મચારી હતા, તેમને રોજગારની મુદતમાં જો કોઈ વધારો કરવામાં આવે તો સત્તાતંત્રો દ્વારા પસાર કરવામાં આવનારા વધુ હુકમોને આધીન પાંચ વર્ષની બાકીની મુદત માટે

પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યા છે. જ્યારે અરજદારનો પ્રારંભિક કાર્યકાળ નિશ્ચિત હતો, ત્યારે તે પાસું જ પાછલા વેતન આપવાને અસ્વીકાર્ય બનાવશે.

૫.૩ નિશ્ચિત મુદતના કર્મચારીને પુનઃસ્થાપિત કરતી વખતે નાણાકીય લાભો અને પાછલા વેતન આપવું અસંગત રહેશે, કારણ કે આવો લાભ આપવો એ પાંચ વર્ષની કુલ મુદત ઉપરાંત પગાર આપવા સમાન થશે જેના માટે નિમણૂક કરવામાં આવી છે."

૧૮. આ કોર્ટની ખંડપીઠ દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત અવલોકનોને ધ્યાને લેતાં, એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે પિટિશનરો પૈકી કોઈ પણ પાછલા વેતન મેળવવા માટે હકદાર નથી, કારણ કે પિટિશનરોને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે અને રાજ્યને એ સુનિશ્ચિત કરવાનો પણ નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે કે પિટિશનરોને તેમની કરાર આધારિત નિમણૂકના બાકીના સમયગાળા માટે તેમની ફરજો બજાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે."

૧૦. તા. ૨૮.૩.૨૦૦૬ ના સરકારી ઠરાવને ધ્યાને લેતાં કરાર આધારિત કર્મચારીની સેવા સમાપ્ત કરવાની સત્તાઓ અંગે રાજ્યની રજૂઆતનો જ્યાં સુધી સંબંધ છે, આ કોર્ટની સમકક્ષ પીઠે સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૯૪૬૦/૨૦૧૯ માં તા. ૮.૧૦.૨૦૨૦ ના રોજ આપેલા હિતેશકુમાર ડાહ્યાભાઈ

રાઠોડ વિ. ગુજરાત રાજ્ય ના કેસના નિર્ણયમાં ફરરા ૧૭ અને ૧૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે :-

“૧૭. આ કોર્ટની ખંડપીઠે ગુજરાત રાજ્ય વિ. ચેતન જયંતીલાલ રાજગોર (સુપ્રા) ના કેસમાં વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદાની પુષ્ટિ કરતી વખતે અપીલ નામંજૂર કરી હતી. ખંડપીઠ સમક્ષના કેસમાં રાજ્ય સરકાર વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સંબંધિત કર્મચારીની સેવા બંધ કરતી વખતે પૂરતી તકો આપવામાં આવી હતી અને તેથી આ પગલાને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કહી શકાય નહીં. રાજ્ય સરકારનો એ ચોક્કસ કેસ હતો કે તા. ૪.૬.૨૦૦૯ ના સરકારી ઠરાવની શરતો અનુસાર તેની સેવા શા માટે બંધ ન કરવી જોઈએ તેનું કારણ દર્શાવવા માટે સંબંધિત કર્મચારીને કારણદર્શક નોટિસ આપવામાં આવી હતી અને સંબંધિત કર્મચારીઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા વિગતવાર જવાબને ધ્યાને લીધા પછી અને ત્યારબાદ વ્યક્તિગત સુનાવણી આપ્યા પછી જ સત્તાતંત્રોએ કરાર આધારિત રોજગારનો અંત લાવવાનો નિર્ણય લીધો હતો. ખંડપીઠ સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આવા પગલાને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોથી વિપરીત કહી શકાય નહીં. રાજ્ય સરકારનો એવો પણ કેસ હતો કે કરાર આધારિત રોજગારમાં સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસ કરવાની હોતી નથી કારણ કે કરાર આધારિત રોજગાર રાજ્ય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે બહાર પાડવામાં આવતા ઠરાવો દ્વારા સંચાલિત થાય છે.

ખંડપીઠે રાજ્ય સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત દલીલોને સ્વીકાર્યા વિના, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા લેવાયેલા ઢ્રષ્ટિકોણને માન્ય રાખ્યો હતો અને ફકરા ૬, ૭, ૮, ૯ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :-

“૬. સંબંધિત બાબતમાં પણ લગભગ સમાન અવલોકનો જોવા મળે છે અને તેથી અમે વર્તમાન હુકમને વધુ લંબાવવા માંગતા નથી. વર્તમાન વાસ્તવિક પરિસ્થિતિની પૃષ્ઠભૂમિમાં જો આ અવલોકનોની તપાસ કરવામાં આવે તો તે તદ્દન વાજબી અને યોગ્ય જણાય છે. અહીં એવું જણાય છે કે મૂળ પિટિશનરો સામે લગાવવામાં આવેલા ગંભીર આક્ષેપોના સંદર્ભમાં કારણદર્શક નોટિસ આપીને કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી અને તેમની નિમણૂકની શરતો મુજબ તેમને સેવામાંથી શા માટે બરતરફ ન કરવા જોઈએ તે દર્શાવતી નોટિસ આપવામાં આવી હતી. હવે, આ કારણદર્શક નોટિસનો મૂળ પિટિશનરો દ્વારા વિસ્તૃત જવાબ આપવામાં આવ્યો હોવાનું જણાય છે અને ત્યારબાદ સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસ કર્યા વિના સંક્ષિપ્ત તક આપીને બરતરફીનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. વિભાગ દ્વારા બંને મૂળ પિટિશનરો સામે અપનાવવામાં આવેલી આ પ્રક્રિયા અને નિર્વિવાદપણે તેમની સામે કોઈ ખાતાકીય તપાસ કરવામાં આવી ન હોવાથી, સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઠરાવવામાં આવેલા કાયદાના સુસંગત સિદ્ધાંતના આધારે વિદ્વાન સિંગલ જજનો અભિપ્રાય વાજબી હતો કે સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસના અભાવે, રિટ પિટિશનરોની સેવાઓ જે રીતે

સમાપ્ત કરવામાં આવી છે તે રીતે સમાપ્ત કરી શકાતી નથી. અમને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલા સુસંગત રેકૉર્ડનું અવલોકન કર્યા પછી વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશમાં કોઈ ખામી જણાતી નથી.

૭. વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા લેવાયેલો આ દ્રષ્ટિકોણ, જેની સાથે અમે પણ સંમત છીએ, આ કોર્ટની ખંડપીઠના કેટલાક નિર્ણયો દ્વારા વધુ મજબૂત બને છે જેનો વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પહેલેથી જ આધાર લેવામાં આવ્યો છે.

૮. અપીલકર્તાઓ – રાજ્ય સત્તાતંત્રોની મુખ્ય દલીલ એ છે કે મૂળ પિટિશનરો કરાર આધારિત અને ફિક્સ પગાર પર નોકરી કરતા હોવાથી, વિભાગ વિગતવાર સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસ હાથ ધરવા માટે બંધાયેલ નથી. હવે, આ દલીલ અગાઉ તા. ૨૦.૨.૨૦૧૮ ના રોજ નિર્ણીત વડોદરા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિ. મનીષભાઈ નયનભાઈ મોઢ વચ્ચેની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૮૯/૨૦૧૮ માં સમકક્ષ પીઠ સમક્ષ ચકાસણીનો વિષય બની ચૂકી છે. સદર નિર્ણયમાં સમાવિષ્ટ સુસંગત અવલોકનો પેરા ૪.૧ માં પ્રતિબિંબિત થાય છે જે સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધારિત છે અને ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (શિસ્ત અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૭૧ ની જોગવાઈઓને અનુરૂપ છે. સદર અવલોકનો વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પણ વિસ્તૃત રીતે ધ્યાને લેવામાં આવ્યા છે જે વાદગ્રસ્ત

હુકમના પેરા ૫.૭ માં પ્રતિબિંબિત થાય છે.

૯. આ મુદ્દો આ કોર્ટની ખંડપીઠ દ્વારા તા. ૧૫.૪.૨૦૧૯ ના રોજ નિર્ણીત રાહુલ આયદાનભાઈ વાક વિ. ગુજરાત રાજ્ય વચ્ચેની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૪૧/૨૦૧૯ માં આપેલા અન્ય એક નિર્ણયમાં પણ વિચારણા હેઠળ આવ્યો છે. સદર કેસમાં ખંડપીઠની સુસંગત ચર્ચા પેરા ૭, ૮ અને ૯ માં સમાવિષ્ટ છે જેમાં કોઈપણ અસ્પષ્ટતા વિના, લગભગ સમાન સંજોગોમાં, ખંડપીઠે સ્પષ્ટપણે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે અસંતોષકારક કામ, ઘોર બેદરકારી અથવા ગેરશિસ્ત અથવા કોઈપણ કૃત્ય જે કલંકિત ગણાય તેના આધારે પગલાં શરૂ કરવા માટે સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસ હાથ ધરવી પડશે અને આ રીતે ખંડપીઠ દ્વારા આ દ્રષ્ટિકોણ સતત સ્પષ્ટપણે વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે.

૧૧. રેકૉર્ડ પરની સમગ્ર સામગ્રી પરથી અને ઉપરોક્ત અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેતાં, અમને અલગ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવા અથવા તેનાથી વિચલિત થવા માટે કોઈ અલગ સામગ્રી જણાતી નથી. લગભગ સમાન મુદ્દામાં સિદ્ધાંત એવો છે કે જ્યારે પણ કોઈ આક્ષેપ કરવામાં આવે અને પગલું કલંકિત જણાય, ત્યારે કસૂરવાર નિયમિત કર્મચારી હોય કે ફિક્સ પગાર પરનો કરાર આધારિત કર્મચારી હોય તે ધ્યાને લીધા વિના સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસ હાથ ધરવી જ જોઈએ. પરિણામે, અમારો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે કે નિર્વિવાદપણે સંક્ષિપ્ત પ્રક્રિયા દ્વારા અહીંના

સામાવાળા(ઓ) ની સેવાઓ બરતરફ કરતી વખતે તેમની સામે પગલાં લેવામાં આવ્યા હોવાથી, સદર પગલું પોતે જ કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતની એરણે ખરું ઉતરતું નથી. પરિણામે, વિજ્ઞાન સિંગલ જજ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી. આ સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા પછી, અમે આ બંને અપીલોમાં અપીલકર્તાઓ તરફે વિજ્ઞાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોથી સંતુષ્ટ નથી.”

૧૮. ઉપરોક્ત પ્રતિપાદન પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યારે પણ કોઈ આરોપ મૂકવામાં આવે અને પગલું કલંકિત હોવાનું જણાય, ત્યારે કસૂરવાર નિયમિત કર્મચારી હોય કે ફિક્સ પગાર પર કરાર આધારિત કર્મચારી હોય તે ધ્યાને લીધા વિના સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસ હાથ ધરવી યોગ્ય છે. આ કોર્ટની સમકક્ષ પીઠ તેમજ ખંડપીઠ દ્વારા પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતો વર્તમાન કેસની હકીકતોને સંપૂર્ણપણે લાગુ પડે છે, કારણ કે અરજદાર સામેનો આક્ષેપ એ છે કે લાંચ સ્વીકારીને તેમણે ૧૯૮૮ ના કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ ગુનો કર્યો છે અને તેથી સંપૂર્ણ પ્રમાણિકતા જાળવી નથી અને ૧૯૭૧ ના આચરણ નિયમોના નિયમ ૩ ના પેટા-નિયમ (૧) ના કલોઝ (i) ની અવગણના કરીને વર્તન કર્યું છે. કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોનો વિજ્ઞાન મદદનીશ સરકારી વકીલ દ્વારા સિદ્ધાંતની દ્રષ્ટિએ તેમજ હકીકતોની દ્રષ્ટિએ વિરોધ કરવામાં આવ્યો નથી.”

૧૧. ઉપરોક્ત નિર્ણય સામે રાજ્ય દ્વારા લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં.

જરૂર/૨૦૨૧ દાખલ કરીને અપીલ કરવામાં આવી હતી અને સદર અપીલ પણ આ કોર્ટની ખંડપીઠ દ્વારા તા. ૮.૬.૨૦૨૧ ના હુકમથી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી જેમાં ખંડપીઠે વિદ્વાન સિંગલ જજના ઉપરોક્ત ફકરા ૧૭ અને ૧૮ તથા અન્ય સુસંગત ફકરાઓને ધ્યાને લીધા પછી ફકરા ૭.૨ અને ૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :-

“૭.૨ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૮/૨૦૨૧ માં તા. ૦૮.૦૬.૨૦૨૧ ના રોજ પસાર કરેલા હુકમ દ્વારા રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ નામંજૂર કરતી વખતે આ કોર્ટ દ્વારા આવો જ સમાન ડ્રજિકોણ અપનાવવામાં આવ્યો છે.

૮. ઉપરોક્ત તમામ ચુકાદાઓમાં સમગ્ર કેસ કાયદાની વિસ્તૃત ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસના અભાવે, જો સેવા સમાપ્તિનો હુકમ કલંકિત જણાય તો કસૂરવારની સેવાઓ સમાપ્ત કરી શકાતી નથી અને તેથી અમે કોઈ અલગ ડ્રજિકોણ અપનાવવામાં અસમર્થ છીએ કારણ કે તે તે નિર્ણયોમાં સંદર્ભિત અસંખ્ય ચુકાદાઓ પર આધારિત છે.”

૧૨. કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના પાલન અંગે રાજ્ય સરકાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ સમક્ષ પીઠ દ્વારા પહેલેથી જ ધ્યાને લેવામાં આવી છે અને આ કોર્ટની ખંડપીઠ દ્વારા તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો નથી તે હકીકતને

ધ્યાને લેતાં, હું આ કોર્ટની ખંડપીઠ દ્વારા લેવાયેલા દ્રષ્ટિકોણથી બંધાયેલો છું અને તેથી, અરજદારની સેવા સમાપ્ત કરતા પહેલાં સામાવાળા(ઓ) એ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યું હતું અથવા તે સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસ હાથ ધરવા સમાન ગણાશે તેવી ઉપરોક્ત રજૂઆત સ્વીકારી શકાય નહીં.

૧૩. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં, વર્તમાન સેવા સમાપ્તિનો હુકમ પણ આ કોર્ટ દ્વારા કલંકિત હુકમ હોવાનું જણાયું હોવાથી, હાલની પિટિશનની હકીકતો પણ રાકેશકુમાર ભૂરસિંગભાઈ કટારા (સુપ્રા) ના કેસમાં આ કોર્ટના નિર્ણયથી સીધી રીતે આવરી લેવાયેલી છે અને તદનુસાર, તા. ૧૩.૦૪.૨૦૨૨ નો વાદગ્રસ્ત સેવા સમાપ્તિનો હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવો જરૂરી છે અને તે અનુસાર તે કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે. પરિણામે, અરજદારને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. જોકે, આ પુનઃસ્થાપના અરજદાર તેમની સેવા સમાપ્તિ અગાઉ જે મૂળ જગ્યા ધરાવતા હતા તેના પર તેમની નિમણૂકના માત્ર બાકી રહેલા સમયગાળા પૂરતી જ રહેશે, જાણે કે સેવા સમાપ્તિનો હુકમ ક્યારેય પસાર થયો જ નહોતો. તેમની કરાર આધારિત રોજગારીનો બાકી રહેલો સમયગાળો તેમના નિમણૂકના મૂળ હુકમ મુજબ તેમની રોજગારી માટે નક્કી કરાયેલા કુલ મૂળ સમયગાળાની પૂર્તિ સુધીનો રહેશે.

૧૪. વધુમાં સામાવાળા(ઓ) જો યોગ્ય માને, તો કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરીને અરજદાર સામે સંપૂર્ણ ખાતાકીય તપાસ શરૂ કરવાનું તેમના માટે ખુલ્લું રહેશે અને હાલના અરજદારના સંબંધમાં સેવા સમાપ્તિનો હુકમ

રદ થવાના પરિણામે, જો તેઓ કોઈપણ નાણાકીય લાભો મેળવવા હકદાર હોય, તો રાજ્ય સરકાર દ્વારા તેની માત્ર કાલ્પનિક વિચારણા કરવામાં આવશે. જોકે, અરજદારને કોઈપણ પાછલા વેતન (બેક-વેજસ) નો કોઈ હક રહેશે નહીં.

૧૫. ઉપરોક્ત અવલોકન અને નિર્દેશો સાથે, આ પિટિશન મંજૂર કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત મર્યાદા સુધી રૂલ સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

૧૬. અરજદારને બાકીના સમયગાળા માટે પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવશે અને ત્યારબાદ, નિમણૂકના હુકમ મુજબ જ અરજદાર દ્વારા આપવામાં આવેલી સંતોષકારક સેવા પર તેનો આધાર રહેતો હોવાથી અરજદારને નિયમિત પગાર ધોરણમાં મૂકીને કરાર આધારિત સમયગાળો પૂર્ણ થયેથી અરજદારને ચાલુ રાખવા કે તેમની સેવાઓ આગળ ન લંબાવવી તે સત્તાતંત્રની વિવેકબુદ્ધિ પર છોડવામાં આવે છે.

સીધી બજવણીની મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

(નિર્ઝર એસ. દેસાઈ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====